

ŘÍZENÍ SOCIÁLNÍCH PROCESŮ V PODMÍNKÁCH VĚDECKOTECHNICKÉHO ROZVOJE V ZEMĚDĚLSKO-PRŮMYSLOVÉM KOMPLEXU

Z. Krůček

KRŮČEK, Z. (Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Praha): *Řízení sociálních procesů v podmínkách vědeckotechnického rozvoje v zemědělsko-průmyslovém komplexu*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 22, 1986 (2) : 81-88.

Zemědělsko-průmyslový komplex představuje velice rozsáhlý okruh činností, které na sebe vzájemně navazují v několika subsystémech. Konstatování vzniku a existence logicky uceleného komplexu produkce potravin neznamena ještě jeho vnitřní jednotu a sladěnost. Nezbytností je dosažení komplexnosti ve smyslu vzájemné podmíněnosti rozvoje rozhodujících odvětví, jejichž fungování vyžaduje sladěnost a soustavnou koordinaci. Náročné výrobní úkoly vyžadují optimální soulad mezi zdroji a kvalitou pracovní síly, která je v podmínkách vědeckotechnického rozvoje rozhodujícím činitelem intenzifikace celého reprodukčního procesu. Pro vytvoření tohoto souladu je nutné zabezpečit podmínky pro všestranný rozvoj pracovních sil.

sociální rozvoj; zemědělsko-průmyslový komplex; vědeckotechnický rozvoj; řízení; teoretické pojednání

Dlouhodobá tendence vyčleňování činností spjatých s původním zemědělstvím a jejich osamostatňováním mimo sféru vlastní zemědělské prvovýroby vyvolává objektivní potřebu dělby výrobních činností a prohloubení meziodvětvových vazeb. Jinými slovy — vytvořily se podmínky pro koordinaci zemědělské a průmyslové činnosti při výrobě potravin. Tento proces se tedy projevuje v dialektické jednotě rozčleňování činností a jejich spojování. Vytváří se jednotný komplex produkce potravin — tzv. zemědělsko-průmyslový komplex, charakterizovaný zintenzívněním integračních procesů mezi navazujícími, dělbu práce oddělenými ekonomickými činnostmi. Dynamika rozvoje výrobních sil a s ní spojené další zespolečenštění produkce vede ke kvalitativní nově, vyšší syntéze spojení průmyslu a zemědělství, tak jak to předvídal K. Marx v Kapitálu.

Pro tuto vyšší vývojovou fázi vztahu mezi průmyslem a zemědělstvím je charakteristické:

- absolutní a relativní zvyšování rozsahu výrobních prostředků průmyslového původu používaných v zemědělství;
- zvětšování podílu výrobních prostředků pro zemědělství vyráběných velkovýrobním průmyslovým způsobem;

— růst podílu zemědělských výrobků, které nejsou spotřebovány přímo, ale až po zpracování v potravinářském průmyslu.

V důsledku toho roste neustále podíl nezemědělských odvětví na celkovém objemu práce vynaloženém na výrobu potravin až po její závěrečnou konzumní fázi.

Zemědělsko-průmyslový komplex představuje velice rozsáhlý okruh činností, které vzájemně navazují v několika subsystémech. Zemědělci je bezprostředně uskutečňována pouze jedna část — zemědělská prvovýroba. Stále větší podíl hrají dodavatelská (inputová) odvětví předcházející zemědělské prvovýrobě. Rozvoj zemědělství je ovlivňován nejen dodávkami nezbytných výrobních prostředků, ale především výraznou technologickou a ekonomickou převahou průmyslu, jeho vedoucí úlohou v procesu vědeckotechnického rozvoje. Rozvíjení nejprogressivnějších směrů intenzifikace zemědělství proto vyžaduje urychlení tempa inovačního cyklu v dodavatelských odvětvích, nástup strojů nových generací, které by lépe respektovaly biologický charakter pracovního předmětu. Chronické nedostatky v sortimentu, objemu a kvalitě mechanizačních prostředků a komponentů do krmných směsí však znemožňují zvyšovat efekt součinnosti přenášeného komplexu poznatků a inovací z průmyslu a jsou zásadním problémem efektivního fungování celého zemědělsko-průmyslového komplexu.

Následná odvětví zpracovatelská a distribuční, v nichž se zemědělská surovina mění ve finální výrobek — potravinu — a přibližuje se spotřebitelům, je vlastně třetím subsystémem tohoto komplexu. Jde tady o pokračování procesu v produkci potravin a zhodnocování výchozí suroviny. Proto má obrovský význam i technická modernizace a organizační přestavba tohoto subsystému: koncentrace a modernizace potravinářského průmyslu, budování skladů, elevátorů, sil, chladiřů a dalších zařízení, včetně modernizace sítě potravinářského obchodu a veřejného stravování.

Moderní potravinářský průmysl může sehrát významnou aktivní úlohu integrátora produkce potravin při ovlivňování kvality zemědělské produkce, její standardizace, sladění objemu i lhůt dodávek atd. Zkušenosti průmyslově vyspělých zemí svědčí o tom, že v případě vertikální integrace je sepětí průmyslu se zemědělstvím mnohem užší a zkracuje se interval mezi zrodem inovace a jejím uplatněním v praxi. Pomalé rozvíjení vertikálních vazeb v našem zemědělství má své příčiny především v omezeném prostoru pro uplatnění hmotných stimulů i v nejednotnosti ekonomických podmínek a soustav řízení.

Zvláštní podsystém zemědělsko-průmyslového komplexu tvoří jeho infrastruktura, zahrnující instituce a zařízení, jejichž efekty jsou nezbytné pro fungování všech odpovídajících článků komplexní potravinové vertikály. Náleží k ní: vědeckovýzkumná základna, informační soustava, racionalizační instituce, poradenství, soustava odborného školství a organizačně řídicí struktura. Tato infrastruktura plní v rámci zemědělsko-průmyslového komplexu funkci racionalizačně inovační. Její základní složka — vědeckovýzkumná základna a s ní spjaté instituce s racionalizačním zaměřením — je tvůrce biotechnického pokroku. Zabezpečuje rovněž jeho difuzi do výrobní praxe. Celá tato infrastruktura podstatným způsobem ovlivňuje míru efektivnosti, s jakou se realizuje jeho dynamický rozvoj. Plní ve vztahu k celému ZPK určitou integrující úlohu. Dobře fungující zmíněná infrastruktura, zabezpečující svým průnikem základní strukturu zemědělsko-průmyslového komplexu, vyrovnává technickou, organizačně řídicí i sociálně ekonomickou úroveň jednotlivých článků základní struktury. Prohlubuje také jejich technologickou spjatost a přispívá k větší vnitřní sladění ZPK.

Jestliže si klademe otázku, jaké je postavení zemědělsko-průmyslového komplexu v národním hospodářství, můžeme na ni bez nadsázky odpovědět, že mimořádné. Zemědělsko-průmyslový komplex je garantem reprodukčního procesu a zajišťuje důležitou složku životní úrovně při směru na téměř stoprocentní soběstačnost v potravinách mírného pásma. V rámci výdajů obyvatelstva za zboží a služby připadá na potraviny téměř polovina z celkového maloobchodního obrátu (v roce 1984 to bylo 47,1 %).

Uvedená fakta dokládají, že sféra výroby potravin představuje v rámci československé ekonomiky fakticky největší a z hlediska uspokojování základních prioritních a nezastupitelných potřeb obyvatelstva nejvýznamnější československý národohospodářský komplex. V tomto smyslu je žádoucí chápat a prosazovat jeho váhu v národním hospodářství a zároveň si uvědomovat adekvátní dimenze, náročnost a zodpovědnost při řešení rozvoje tohoto komplexu.

Konstatování vzniku, existence a významnosti logicky uceleného komplexu produkce potravin nemusí ještě znamenat jeho vnitřní jednotu a sladěnost. Nezbytností je dosažení komplexnosti ve smyslu vzájemně podmíněného rozvoje rozhodujících odvětví, jejichž efektivní fungování vyžaduje sladěnost a soustavnou koordinaci. Rozhodujícím kritériem tedy není organizační uspořádání, integrace administrativní cestou — prvořadý význam pro celkový efekt komplexu má jeho konečný cíl, tj. finální produkce potravin. Naléhavým úkolem proto zůstává vytvoření zdokonaleného systému komplexního plánování a řízení, umožňujícího cílevědomě a účinně působit na prohloubení koordinace a výrobní i ekonomické spolupráce zemědělství se všemi odvětvími, která jsou s ním bezprostředně spjata, a zaručit tak jednotný národohospodářský přístup k řešení stěžejního úkolu — postupného dosažení soběstačnosti v potravinách mírného pásma.

Vysoké výrobní úkoly zemědělství a potravinářského průmyslu vyžadují optimální soulad mezi zdroji a kvalitou pracovní síly, která bude jedním z rozhodujících činitelů intenzifikace reprodukčního procesu. Tento požadavek povede ke změně počtu pracovních sil, k růstu jejich kvalifikace a ke změně profesní a věkové struktury. Pro vytvoření tohoto souladu je nutné zabezpečit podmínky pro všestranný rozvoj pracovních sil. To znamená zlepšovat pracovní prostředí a ostatní podmínky práce, řešit bytové otázky pracovníků a zlepšovat i jejich ostatní životní podmínky.

Základní složkou rozšířené reprodukce pracovní síly musí být zvyšování vzdělanosti a kvalifikační úrovně pracovníků, prvořadým úkolem je především zvýšení stupně vyučenosti dělnických pracovníků, která je ve srovnání s ostatními odvětvími národního hospodářství výrazně nižší. Počet odborníků se středním vzděláním by měl dosáhnout do roku 1990 v zemědělství 159 600 (15,0 %) a potravinářském průmyslu 37 100 (16,7 %). Počet odborníků s vysokoškolským vzděláním by měl dosáhnout v zemědělství 51 500 (4,8 %) a v potravinářském průmyslu 10 500 (4,7 %) pracovníků.

Růst kvalifikace a úsporu živé práce bude v dalším období rozhodujícím způsobem ovlivňovat vědeckotechnický rozvoj. Proto bude třeba, aby substituční náklady (vklady) ekvivalentně hradily jiné nákladové druhy, zvláště živou práci. Bude nutné řešit otázky, kdy záměna živé práce se dosud děje málo efektivní zhmotnělou prací z průmyslu a pokles pracovních sil v zemědělství není motivován cenově přiměřenými substituujícími výrobními fondy vyráběnými průmyslem, ale spíše vyšší úrovní odměn a lepším pracovním prostředím v jiných odvětvích národního hospodářství. V dalších směrech vědeckotechnického rozvoje bude také třeba prosadit, aby v substitučních (a intenzifikačních) vkladech do zemědělství se projevilo více prvků, které by z hlediska substituce znamenaly uplatnění inovací vyššího řádu.

K dalšímu zlepšení životních podmínek pracovníků v zemědělství a v potravinářském průmyslu je třeba prohloubit celý systém programování a plánování sociálního rozvoje jako dalšího nezbytného článku všestranného rozvoje pracovních sil v Československu. Hlavní pozornost ve věcné problematice sociálního rozvoje bude třeba zaměřit na tyto nejnáléhavější úkoly:

— Prvý spočívá ve zlepšování pracovního prostředí a ostatních podmínek práce. Všechna opatření v této oblasti bude třeba plánovitě usměrňovat a zaměřovat především na zdokonalování technické, sociální a hygienické vybavenosti objektů, na jejich modernizaci a na další faktory ovlivňující kulturnost práce. S tím souvisí i naléhavá otázka snižování

rizika pracovních úrazů, infekcí a nemocí z povolání, což je oblast, v níž zemědělsko-potravinářský komplex vykazuje dosud ve srovnání s ostatními resorty relativně nejvyšší nepříznivé ukazatele.

— Druhým základním okruhem pro všestranný rozvoj pracovníků jsou podmínky bydlení. Zde bude nutné přehodnotit bytovou politiku v zemědělství, např. zrušení výstavby podnikových bytů v zemědělství, rozšíření počtu služebních bytů atd. V družstevní stabilizační výstavbě bude třeba rozšířit podíl prioritních bytů. Bude nutno překonat i legislativní omezení v družstevní a individuální bytové výstavbě v nestřediskových obcích, pokud si to zemědělská výroba a její výhled budou vyžadovat. Současně bude třeba hledat i další možnosti získávání bytů pro nové pracovníky. Nedílnou součástí zemědělské bytové politiky musí být i vypracování a realizace široce založeného programu rekonstrukce a modernizace bytového fondu.

— Třetím okruhem je řešení otázek omezeného přístupu některých skupin pracovníků k zařízením občanské vybavenosti, jejich nižšího podílu na společenské spotřebě obyvatelstva. Týká se to asi 25—30 tisíc pracovníků, kteří bydlí v odlehlých lokalitách a pracují v izolovaných objektech. S řešením těchto otázek se již započalo novelizací využívání fondu stabilizace pracovních sil (příspěvky pracovníkům pracujícím a žijícím v odlehlých lokalitách), avšak celý přístup k těmto otázkám je třeba založit komplexněji v návaznosti na celkový soubor pracovních, zejména však mimopracovních podmínek.

V procesech, které charakterizují rozvoj zemědělsko-průmyslového komplexu, zaujímá hlavní místo zejména sbližování dělnické třídy a třídy družstevních rolníků. Na rozdíl od dělnické třídy, jejíž sociální rozvoj a restrukturalizace jsou spjaty s růstem, stabilizací a s upevňováním její vedoucí úlohy ve společnosti, byl proces formování družstevního rolnictva spojen s rozsáhlým odlivem pracovní síly ze zemědělství do průmyslu a dalších sektorů a s utvářením socialistických forem v zemědělství. Jde o hluboce propojené procesy, uskutečňované v rovině výrobních vztahů a výrobních sil a zaměřené na uvolnění nezbytných zdrojů pracovních sil pro ostatní sektory národního hospodářství, na přebudování zemědělství na velkovýrobní základně, na formování a sociální rozvoj družstevního rolnictva jako spojení a plnoprávného partnera dělnické třídy.

Dokončením socializace byly vytvořeny podmínky i pro rozsáhlé sociálně ekonomické procesy dělby práce, specializace a kvalifikace pracovní síly, formující kvalitativně nové pole pracovních profesních možností. Tento vývoj, který úplně rozrušil tradiční pojetí univerzálního rolníka, není zdaleka dokončen. Jde o proces historického dosahu, který vyžaduje potřebný čas. Je spjat s postupným hledáním nových organizačních ekonomických forem zemědělské výroby (zde hrají v současné době značnou úlohu nejrozličnější formy výrobní kooperace, integrace a specializace) a s generační výměnou, neboť některé momenty kvalifikace, pracovní specializace i účasti na řízení, postojů k práci i v životním způsobu apod. jsou hluboce zafixovány.

Družstevní rolnictvo se zformovalo v samostatnou společenskou třídu, která dále rozvíjí a postupně se sbližuje s dělnickou třídou. Vytvořené ekonomické a sociální předpoklady se postupně naplňují v jejich vztahu k družstevnímu a osobnímu vlastnictví, ve změnách pracovních

zvyklostí (týkajících se např. časového režimu), obsahu práce a kvalifikace i v dalších, mimopracovních momentech způsobu života. Tak se družstevní rolnictvo přetváří jako třída vnitřně diferencovaná z řady hledisek. Vedle nesespecializovaných a polospecializovaných zemědělských profesí se ve struktuře družstevníků stále častěji objevují typicky průmyslová povolání, vykonávaná převážně kvalifikovanými a mladými družstevníky. Vzrůstající kooperace i rozsah zemědělských podniků kladou stále větší nároky jak na řídicí práci, tak na pronikání vědy do výroby. To se v dlouhodobé perspektivě promítá i do zvýšeného počtu osob pracujících v nemanuálních řídicích profesích, kteří se formují především z řad mladých pracovníků, jejichž životní dráha a sociální postavení jsou od počátku utvářeny v rámci socialistického družstevního vlastnictví, v rámci všech jeho ekonomických a sociálních souvislostí.

Změna sociálního postavení rolnického obyvatelstva se promítla do růstu životní úrovně těchto dříve zaostávajících vrstev. O současné materiální situaci družstevních rolníků svědčí těchto několik faktů:

- bylo dosaženo paritní úrovně odměňování v zemědělství a v průmyslu,

- úroveň základního standardu vybavení zemědělských domácností je na společenském průměru,

- do způsobu života družstevníků se postupně prosazují nové formy organizace pracovní doby i volného času a charakteristické rysy socialistického způsobu života.

Prosazování socialistického způsobu života pracovníků v zemědělství neprobíhá automaticky a nelze je ponechat živelnosti. Znamená to podporu, prosazování a organizování společensky žádoucích aktivit ve všech sférách života, překonávání pozůstatků starého životního způsobu v životě zemědělského obyvatelstva. Znamená to stimulovat společenské orientace především k rozvoji společenské aktivity a angažovanosti, odpovědnosti a iniciativy pracovníků v zemědělství, které jsou klíčovými faktory prosazování socialistického životního způsobu. Důležitým nástrojem formování těchto orientací je systém účasti pracovníků na řízení podniku, pracoviště a místa bydliště. Koncentrace výroby a sídliště kladou stále větší nároky na vytváření reálných podmínek pro skutečnou účast všech pracovníků na řízení.

K vzájemnému sblížování družstevního rolnictva s dělnickou třídou dochází nejen v oblasti podmínek vynakládání práce, ale i v ostatních podmínkách života. Dochází k vyrovnávání sociálně ekonomických rozdílů mezi městem a vesnicí. Socialismus rychlým tempem vyrovnal dřívější hluboké rozdíly v životních podmínkách pracujících nejen v oblasti pracovních příjmů jednotlivých kategorií pracovníků a jednotlivých odvětví společenské výroby, ale i mezi jednotlivými oblastmi země a mezi městem a vesnicí. Zejména rozmach infrastruktury na venkově rozvinul všechny stránky sociálně ekonomického spojení, které byly již dříve realizovány uvnitř městského osídlení.

Závažnou otázkou je sblížování dvou základních forem socialistického vlastnictví, které je východiskem pro zkoumání podmínek sblížování jeho obou forem. Přitom je nezbytné zkoumat i rozdílnou míru využívání výrobních faktorů. Této pro československou ekonomiku závažné otázce je třeba v dalším období věnovat potřebnou pozornost. Je nutno

odkrývat a využívat vnitřní rezervy, pozvedávat zaostávající podniky a okresy na úroveň předních a rozšiřovat zkušenosti nejlepších. Intenzifikace zemědělství je nerozlučně spjata s prohlubováním socialistických výrobních vztahů, s rozvíjením JZD a státních statků jako vyspělých socialistických podniků. Náročné úkoly vyžadují neustálé zdokonalování řízení a organizace zemědělství, jakož i cílevědomý výběr, výchovu a rozmísťování kádrů.

VĚDECKOTECHNICKÝ ROZVOJ JAKO ROZHODUJÍCÍ FAKTOR OVLIVŇUJÍCÍ PLÁNOVITÉ ŘÍZENÍ SOCIÁLNÍCH PROCESŮ V ZEMĚDĚLSTVÍ

Vědeckotechnický rozvoj a zavádění vědeckotechnických poznatků do výroby a společenské praxe zemědělství je v současné době rozhodující součástí celkového procesu socialistické rozšířené reprodukce. Obdobně jako v jiných odvětvích materiální výroby, je i v zemědělství cestou ke kvalitativním změnám v materiální základně výroby a v dalších oblastech, v charakteru práce a postavení člověka ve společenském výrobním procesu. Je rozhodující i pro dosažení základních cílů dalšího rozvoje zemědělství jako odvětví národního hospodářství, zvýšení **objemu vyrobených užitných hodnot** a zvýšení efektivnosti vynaložených vkladů. Na tomto základě pak vědeckotechnický rozvoj ovlivňuje sociálně ekonomické postavení pracovníků v zemědělství, jejich pracovní a životní podmínky.

Vědeckotechnický rozvoj jako proces rozvoje výrobních sil je spojen se změnami v kvalifikaci. Právě kvalifikace je úsekem, kde se vliv vědeckotechnického rozvoje v zemědělství projevuje nejzřetelněji. V ní jsou vyjádřeny změny, k nimž nyní dochází v obsahu i v charakteru práce. V ní je také koncentrovaně zachycena i přeměna práce v moderních provozech zemědělské velkovýroby v určitý druh práce průmyslové.

S kvalifikací souvisejí i další stránky. Člověk není jen pracovní síla. Proto odborná kvalifikace, umožňující vykonávat určitou práci, má tendenci ke stále širšímu rozsahu a stává se součástí celkové úrovně osobnosti. Proto také problematiku kvalifikace a řešení problémů, které zde jsou, je třeba úzce spojovat s celkovou otázkou rozvoje osobnosti, a právě odtud musí plynout určité požadavky na řešení výrobní techniky apod.

Vědeckotechnický rozvoj je spjat také s prohlubováním dělby práce. Tato dělba práce se pak v daném okamžiku projevuje jako určitá profesní struktura. Zrychlený vědeckotechnický rozvoj přináší i rychlejší změny profesní struktury, rozvoj výrobních prostředků mění strukturu pracovních míst atd. Pronikání vědeckotechnického rozvoje vyvolává v tomto směru i změny v profesní struktuře pracovníků v zemědělství (např. pokles počtu „ostatních“ pracovníků RV, ošetřovatelů ŽV — zejména drůbeže, prasat a ostatního skotu) za současného posunu v kvalifikační struktuře. Měřítkem těchto procesů může být současný i předpokládaný vývoj počtu vyučených pracovníků dělnických profesí, vývoj počtu pracovníků se středoškolským a vysokoškolským vzděláním.

Vědeckotechnický rozvoj se též účinně projevuje v oblasti reprodukce pracovních sil. Lze tu pozorovat dvě základní tendence — kvantitativní a kvalitativní.

Za hlavní kvantitativní tendenci reprodukce pracovních sil v procesu dalšího uplatňování vědeckotechnického rozvoje lze považovat snižování absolutního počtu trvale činných pracovníků v zemědělství.

Za hlavní kvalitativní tendence reprodukce v procesu dalšího uplatňování vědeckotechnického rozvoje lze považovat výrazné zvýšení podílu kvalifikovaných pracovníků a změny ve struktuře podle věku a pohlaví, i snížení stávajícího podílu pracovníků v poproduktivním věku, především velkého počtu žen, přičemž lze předpokládat, že právě neustále zdokonalovaná mechanizace prací omezí málo kvalifikované práce žen, zejména v rostlinné výrobě.

K dalším kvalitativním změnám bude docházet v důsledku zavádění strojů dalších generací, sníží se dále početní stavy ostatních pracovníků rostlinné výroby, klesnou však i počty traktoristů a kombajnérů, sníží se celkové počty ošetřovatelů hospodářských zvířat. Naopak lze počítat s růstem početních stavů obslužných pracovníků živočišné výroby a v provozech služeb (příprava krmiv, pracovníci dílen, opraváři, údržbáři, řidiči nákladních automobilů atd.). Probíhající růst počtu technickohospodářských pracovníků se v dalším období bude zpomalovat.

Dosažení základních tendencí reprodukce pracovních sil, zejména kvalitativních, je podmíněno nejen žádoucím vědeckotechnickým rozvojem ve vlastní zemědělské prvovýrobě a navazujících odvětvích, ale také vytvořením ostatních předpokladů, především v oblasti pracovních a životních podmínek pracovníků v zemědělství. Vědeckotechnický rozvoj spolu s procesy koncentrace, specializace a kooperace je cestou i pro přeměny sociálně ekonomického postavení pracovní síly v zemědělství ve vztahu ke srovnatelné pracovní síle mimo zemědělství.

V koncentrovaných a vysoce specializovaných zemědělských provozech se zemědělská práce postupně mění z hlediska složitosti, nároků, technického vybavení, organizace a řízení v jistý druh práce průmyslové. Uplatňuje se příznivější uspořádání pracovní doby, rozšiřuje se směnnost. Také vybavenost zemědělství kvalifikovanými pracovníky, s výjimkou některých úseků, se přibližuje k úrovni průmyslových odvětví.

Všechny tyto momenty se projevují příznivě na mnoha úsecích pracovních podmínek v zemědělství ve směru jejich vyrovnávání s pracovními podmínkami, s jakými se v průměru setkáváme v ostatních srovnatelných odvětvích národního hospodářství.

Sociálně ekonomické postavení pracovníků v zemědělství, obdobně jako v jiných odvětvích, je utvářeno řadou faktorů, z nichž v současné etapě mají největší význam faktory ekonomické a sociálně právní. Zde došlo k významnému posunu při vyrovnávání sociálně ekonomického postavení pracovníků v zemědělství, zejména družstevních rolníků.

V ekonomických faktorech vyrovnávání hraje významnou úlohu především odměna za práci ve všech svých formách. V této oblasti došlo v podstatě k úplnému vyrovnání úrovně mezd a odměn dosahované v zemědělství s úrovní ostatních odvětví národního hospodářství. Jsou rovněž vytvořeny předpoklady, aby dalším prohlubováním racionalizace mzdových soustav bylo i nadále zabezpečováno vyrovnání v oceňování práce v zemědělství a v ostatních odvětvích národního hospodářství.

Odměna za práci nepředstavuje ovšem jediný materiální zdroj života člověka. I pro pracovníky v zemědělství vyplývá, že pracovní účast v určitém okruhu ekonomické činnosti zařazuje člověka do určitého

systému sociálně pracovních záruk, jež zabezpečují pracovní sílu, která je z nejrůznějších příčin vyřazena z pracovního procesu, nárok na sociální zabezpečení, jež je poskytováno socialistickou společností jako náhrada či doplnění pracovního příjmu. Významným opatřením v procesu vyrovnávání bylo též přijetí zákona o zemědělském družstevnictví. Tím se v oblasti pracovních právních vztahů, s výjimkou některých specifických členského poměru, vyrovnává pracovní právní postavení družstevních rolníků s postavením pracovníků ostatních odvětví ve všech základních oblastech (dovolená, pracovní doba, pracovní vztah apod.).

Zlepšování pracovních podmínek a sociálně ekonomického postavení pracovníků v zemědělství tak naplňuje cíle jejich postupného vyrovnávání mezi zemědělstvím a průmyslem. Tento proces je úzce propojen i se zlepšováním mimopracovních podmínek pracovníků v zemědělství. Zdokonalování bydlení, vybavenosti venkovských obcí, dopravy a dalších faktorů prostředí vesnice působí ve směru dalšího sblížení života mezi vesnicí a městem a tím dochází k naplňování dlouhodobých strategických cílů výstavby socialistické a komunistické společnosti v ČSSR.

Došlo dne 18. 12. 1985

КРУЧЕК, З. (НИИ экономики сельского х-ва и продовольствия): Управление социальными процессами в условиях научно-технического развития в АПК. Сбор. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 22, 1986 (2) : 81-88.

Агро-промышленный комплекс включает обширный круг деятельности, взаимосвязанных в виде нескольких подсистем. Одно лишь констатирование возникновения и существования логически целевого комплекса продукции продовольствия еще не означает его внутреннего единства и согласованности. Необходимо добиться его комплексности в духе взаимно обусловленного развития решающих отраслей, для функционирования которых необходимы согласованность и систематическое координирование. Требуемые производственные задачи нуждаются в оптимальном сопряжении ресурсов с качеством рабочей силы, которая в условиях НТР — решающий фактор интенсификации всего репродуктивного процесса. Для этой цели необходимо обеспечивать предпосылки для всестороннего развития рабочей силы.

социальное развитие; АПК; НТР; управление; теоретическая трактовка

KRÚČEK, Z. (Economic Research Institute for Agriculture and Food, Praha): *Management of the Social Processes under the Conditions of Technological Advance within the Agro-Industrial Complex*. Сбор. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 22, 1986 (2) : 81-88.

The agro-industrial complex covers a wide range of activities which are mutually connected to form several subsystems. The rise and existence of a logically integrated complex of food production do not imply, as such, internal study and harmony of the complex. It is necessary to achieve complexity in the sense of the mutually conditioned development of the main production branches which have to be co-ordinated to work effectively. Difficult production tasks require an optimum relationship between the sources and quality of labour, which is the most important factor of intensification of the whole reproduction process under the conditions of technological advance. If such an optimum relationship is to be established, optimum conditions should be created for all-round development of labour force.

social development; agro-industrial complex; technological advance; management; theoretical treatise

Adresa autora:

Ing. Zdeněk Krůček, CSc., Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Dlážděná 6, 110 00 Praha 1
